

Právní režim ochrany přírody a krajiny

teze přednášky

Vazby na ostatní složky ŽP

- § 90/4 ZoPK
- speciální vazba na území, kde působí ministerstvo obrany

Prameny právní úpravy

- Mezinárodně právní dokumenty (zejména Úmluva o mokřadech, Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního bohatství, CITES, Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů, Úmluva o biologické rozmanitosti, Evropská úmluva o krajině)
- Evropské právo - viz zejména Natura 2000 – viz dále
- V ČR
- - zák.č. 114/1992 Sb.,m o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhl.č.395/1992 Sb.,
- další prováděcí předpisy
- Zákon č. 115/2000Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy
- Zák. č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin...(viz samostatná přednáška).
- další související předpisy

NATURA 2000

- Směrnice Rady č. 79/409/EEC o ochraně volně žijících ptáků (směrnice o ptácích)
- V zákoně č. 114/1992 Sb. – částečně § 5a – ochrana ptáků, dále zejména § 45e, f a částečně násl.
- - tzv. ptačí oblasti – ptačí oblasti stanoví vláda nařízením
- - způsob hospodaření – je možno s vlastníkem nebo nájemcem pozemku uzavřít smlouvu

- Směrnice Rady 92/43/EEC o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin
- (směrnice o stanovištích)

- V zákoně č. 114/1992 Sb. :
- Zejména část čtvrtá ZoPK (§ 45a a násl.)– postup při vytváření soustavy NATURA 2000 a její ochrana – vazba na směrnici o stanovištích, zaveden pojem „evropsky významná lokalita“, dále § 10, §39, §48, §50, §56, §58, §61a, sankce (§87, §88, 88a)
- vytvoření národního seznamu
- Předběžná ochrana evropsky významných lokalit
- Ochrana evropsky významných lokalit
- Vyhlásování – vztah k existujícím ZCHÚ, smluvní ochrana

Cíl, charakter a „rozdělení“ ochrany přírody

- OCHRANA PŘÍRODY – VEŘEJNÝ ZÁJEM - § 58 ZoPK
- Účel ochrany – udržení a obnova přírodní rovnováhy v krajině, rozmanitosti forem života...přitom je třeba zohlednit hospodářské, sociální a kulturní potřeby obyvatel a regionální a místní poměry (§ 1 ZoPK)
- Ochrana přírody
  - - obecná - územní
  - - druhová
  - - zvláštní - územní
  - - druhová
- vzájemný vztah obecné a zvláštní ochrany přírody

Základní problémy

- Ochrana přírody a krajiny jako veřejný zájem
- Omezení a zákazy v zájmu ochrany přírody a krajiny
- Opatření ke zlepšování přírodního prostředí
- Přístup do krajiny
- Právo na informace o ochraně přírody a krajiny
- Posilování smluvního principu při ochraně přírody a krajiny
- Organizační zabezpečení ochrany přírody krajiny
- Nápravná opatření
- Odpovědnost za porušení povinností při ochraně přírody a krajiny
- Ekonomické nástroje napří ochraně přírody a krajiny

- Obchodování s ohroženými druhy

- Zoologické zahrady

- Vztah druhové ochrany a ochrany zvířat proti týrání

Obecná ochrana – územní

- Ochrana územních systémů ekologické stability
- Ochrana významných krajinných prvků – ex lege, registrované
- Ochrana krajinného rázu
- Význam vyhlášení tzv. přechodně chráněných ploch
- Ochrana jeskyní (pozn. někdy řazena i mezi „druhovou“-prvkovou – hraniční – labyrinty jeskyní atd. , vazby na pozemek - spíše proto logičtější zařazení do územní - „neživá“ příroda
- Specifika tzv. ptačích oblastí – vazba na NATURU 2000

Obecná ochrana druhová

- Ochrana volně žijících živočichů
- Ochrana planě rostoucích rostlin
- Ochrana dřevin rostoucích mimo les
- Ochrana paleontologických nálezů
- Ochrana volně žijících ptáků (§ 5a ZoPK)
  - vazba na ochranu ptáků (viz druhová ochrany)

Ptačí oblasti

- Vazba na Směrnici Rady 79/409/EEC o ochraně volně žijících ptáků (směrnice o ptácích)
- - sice ochrany druhů ptáků, ale podstatné je, že k jejich ochraně jsou nezbytná opatření na ochranu JEJICH STANOVIŠŤ
- Prolíná se proto druhová ochrana (ochrana populací cílových druhů vyjmenovaných v příloze směrnice), která musí zahrnout opatření na ochranu jejich stanovišť
- Reakce v čs. Právní úprava
- Zákon o ochraně přírody a krajiny - § 5a a násl – ochrana volně žijících ptáků
- Jednotlivá nařízení, kterými se vymezují ptačí oblasti
- Podle původního záměru měly být ptačí oblasti novou – tj. sedmou zvláště chráněnou kategorií. Nakonec se tak nestalo, i když to situaci spíše komplikuje než zpřehledňuje, Navíc „směrnice o ptácích“ výslovně hovoří o vytváření tzv. special protection areas (zvláště chráněných oblastech).

Zvláštní ochrana územní

● Kategorie zvláště chráněných území:

- velkoplošná
- Národní park
- Chráněná krajinná oblast
  - maloplošná
- Národní přírodní rezervace
- Přírodní rezervace
- Národní přírodní památka
- Přírodní památka

Národní parky

- Základní podmínky ochrany
- Bližší podmínky ochrany
- Výjimky
- Zonace
- Plány péče
- Ochranné pásmo
- Návštěvní řád
- Závazná stanoviska
- Rada NP

Chráněné krajinné oblasti

- Základní podmínky ochrany
- Bližší podmínky ochrany
- Výjimky
- Vyhlášení
- Závazná stanoviska
- Ochranná pásma

Národní přírodní rezervace

- Základní podmínky ochrany
- Bližší podmínky ochrany
- Výjimky
- I smluvní ochrana

Přírodní rezervace

- Základní podmínky ochrany
- Výjimky
- I smluvní ochrana

Národní přírodní památky

- Základní podmínky ochrany
- Výjimky
- I smluvní ochrana

Přírodní památky

- Základní podmínky ochrany
- Výjimky
- I smluvní ochrana

Společné prostředky zvláštní ochrany – shrnutí

- Ochranné podmínky
  - základní
  - bližší
- Ochranná pásma
- Plány péče
- Vyhlašování ZCHÚ
- Smluvní ochrana – u maloplošných
- Evidence ZCHÚ
- Zrušení ZCHÚ a jejich ochranných pásem

Zvláštní ochrana přírody druhová

- Památné stromy
- Zvláště chráněné rostliny
- Zvláště chránění živočichové
- Zvláštní ochrana nerostů

Památné stromy

- Mimořádně významné stromy, jejich skupiny, stromořadí
- Vyhlášení rozhodnutím
- Zákaz poškozování
- Ošetřování se souhlasem orgánu ochrany
- Ochranné pásmy – vyhlášené
  - - ex lege – poloměr desetinásobku průměru kmene měřeného ve výši 130 cm nad zemí
- Zákazy v ochranných pásmech památných stromů
- Výjimky ze zákazů u památných stromů (§ 56)
- Evidence a označování památných stromů – ústřední seznam ochrany přírody

Zvláště chráněné rostliny

- Kategorizace:
- a) kriticky ohrožené
- b) silně ohrožené
- c) ohrožené
- - Příloha vyhlášky č. 395/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů
- - chráněny ve všech podzemních a nadzemních částech a ve všech vývojových stádiích, i „mrtvé“ – uhynulé
- U ohrožených ochrana ne:
  - pokud rostou přirozeně uvnitř jiných kultur a ničeny při jejich běžném obhospodařování
  - pokud jsou pěstovány v kulturách povoleným způsobem
  - pocházejí z dovozu a nejsou předmětem ochrany podle MS
- v případě kriticky a silně ohrožených by bylo nutné stanovisko orgánu ochrany přírody
- . Prokázání původu - § 54 ZoPK
- . Záchranné programy zvláště chráněných druhů rostlin - § 52 ZoPK
- . Výjimky - § 56 ZoPK – převažuje-li jiný veřejný zájem nad zájmem ochrany přírody
- Souhlasy - § 57 ZoPK

Zvláště chránění živočichové

- Kategorizace
- a) kriticky ohrožené
- b) silně ohrožené
- c) ohrožené
- Viz příloha vyhl.č. 395/1992 Sb., ve znění pozdějších doplnění
- ochrana ve všech vývojových stádiích, ochrana i přirozených i umělých sídel a jejich biotopu
- Zákazy – škodlivě zasahovat do přirozeného vývoje – chytat, chovat v zajetí, rušit, zraňovat, usmrcovat, sbírat, ničit, poškozovat, přemísťovat vývojová stadia
- Zakázáno držet, chovat, prodávat, vyměňovat, nabízet za účelem prodeje nebo výměny
- - naplatí, kdy zásah prokazatelně nezbytný v důsledku běžného obhospodařování nemovitostí nebo jiného majetku nebo z důvodů hygienických, ochrany veřejného zdraví, veřejné bezpečnosti anebo leteckého provozu – nutné ale stanovisko orgánu ochrany
- Záchranné programy
- ZOO
- Prokázání původu - § 54 ZoPK
- Výjimky - § 56 ZoPK
- Souhlasy – 57 ZoPK

Zvláštní ochrana nerostů

- Ochrana in situ – na místě výskytu
- Zákaz poškozovat, sbírat bez povolení orgánu ochrany
- Seznam – stanoví zvl. p22ředpis – dosud nebyl vydán

Orgány ochrany přírody (§ 75 a násl)

- Obecní úřady
- Pověřené obecní úřady
- Obecní úřady obcí s rozšířenou působností
- Krajské úřady
- Správy NP a CHKO – speciální postavení – orgán státní správy a současně odborná organizace
- ČIŽP
- MŽP
- Újezdní úřady MO
- -----
- - úředníci – zvláštní odborná způsobilost - § 79a ZoPK - nově
- -----
- Stráž přírody – strážci, zpravodajové, veřejný činitel

Odpovědnost na úseku ochrany přírody a krajiny

- uvedení do původního stavu - § 86 ZoPK – tj.odstranění následků neoprávněných zásahů
- - náhradní opatření - § 86 ZoPK
- Správně právní odpovědnost – přestupky, jiné správní delikty
- Odebrání nedovoleně držovaných jedinců zvláště chráněných druhů (§ 89 ZoPK) – vlastníkem se stává stát
- Občanskoprávní odpovědnost
- Zvláštní odpovědnost – odpovědnost za škodu způsobenou zvláště chráněnými živočichy
- - zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených zvláště chráněnými živočichy – bobr evropský, vydra říční, kormorán velký, los evropský, medvěd hnědý, rys ostrovid, vlk
- trestněprávní odpovědnost

Smluvní ochrana

- § 39 ZoPK – věcně právní charakter
- - pro evropsky významné lokality – namísto NPR,NPPP,PR,PP nebo památného stromu, včetně jejich ochranných pásem prohlásit území za chráněné nebo strom za památný, pokud již nejsou chráněny podle tohoto zákona na základě písemné smlouvy mezi vlastníkem dotčeného pozemku a orgánem, který je oprávněn k jejich vyhlášení
- - smluvně lze chránit i další objekty v § 39 uvedené (např. stromy, území se soustředěnými přírodními hodnotami...)
- - obsah smlouvy
- - ochrana vázána k pozemku formou VĚCNÉHO BŘEMEŇE
- - návrh na zápis do KN podává orgán ochrany přírody
- - označení – na náklad orgánu ochrany přírody, nestanoví-li smlouva jinak
- - prováděcí předpis podrobnosti – dosud nebyl přijat

Náhrada za ztížení zemědělského nebo lesního hospodaření - § 58 ZoPK

- - vlastník , nájemce zemědělské půdy, lesního pozemku, rybníka s chovem ryb nebo vodní drůbeže nebo vlastník, který tyto pozemky oprávněně užívá a pokud jim vznikne nebo trvá v důsledku omezení vyplývajícího z části 3. – 5.ZoPK (zvláště chráněná území, NATURA 2000,památné stromy, zvláště chráněné druhy živočichů, rostlin a nerostů), včetně prováděcích předpisů nebo rozhodnutí vydaného na jejich základě "ÚJMA, má NÁROK na její finanční náhradu
- - jen jednomu (vlastníkovi nebo nájemci), pokud oba, přednost vlastník
- - z prostředků státního rozpočtu
- - písemné uplatnění
- - nárok zaniká, pokud uplatnění nároku nebylo příslušnému orgánu ochrany přírody
- doručeno do 3 měsíců od skončení kalendářního roku, v němž újma vznikla nebo trvala
- - prováděcí předpis – zatím není

Ochrana přírody a EIA

- jednak obecně zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na ŽP
- dále speciálně - § 45h ZoPK 27– hodnocení důsledků koncepcí a záměrů na evropsky významné lokality a ptačí oblasti

Vstupy

- - orgány ochrany přírody
- - přístup do krajiny
- - subjekty za účelem zajištění péče

Omezení vstupu

- § 64 ZoPK – z důvodu ochrany přírody, souladné s čl. 14/3 LZPS

Účast občanů, občanská sdružení

- § 70 ZoPK
- novelizován – upřesnění